

Nr 38.

Ankom till riksdagens kansli den 24 mars 1931 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal rörande disposition av viss mark under Strömsholms kungsgård i Västmanlands län.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 26 februari 1931 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 139, har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att ett i statsrådsprotokollet intaget och här nedan återgivet mellan kammaradvokatfiskalsämbetet för Kungl. Maj:t och kronan, städerna Västerås och Köping samt direktionen för Strömsholms nya kanalbolag träffat avtal må godkännas.

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till statsrådsprotokollet.

Enligt i ärendet tillgängliga handlingar förklarade Kungl. Maj:t genom beslut den 23 juli 1779, i anledning av påbörjad kanalgrävning från sjön Barken ned till Strömsholms kungsgård och därifrån vidare till Hammarviken av Mälaren, att Kungl. Maj:t åt direktionen över kanalgrävningen och slussbyggnaden uppdroge att i närvaro av representant för kungsgården samt tillkallade fullmäktige för städerna Västerås och Köping utse en plats och lägenhet till »nödige factorie inrättningar med kastningsbod och Bonings utrymme» samt därefter underställa förslaget Kungl. Maj:ts prövning. Vid den till följd härav den 15 oktober 1779 verkställda syn ansågs hinder ej föreligga för nämnda städer att »få intaga och nyttja ifrån Bårgås Broens norra ända både stranden och åsen», varå vissa byggnader vore belägna, och borde städerna överenskomma med ägarna till husen på åsen antingen att flytta dem till de platser, som kunde utvisas, eller tillhandla sig samma hus.

Genom brev den 17 april 1788 medgav härpå Kungl. Maj:t, att det av vederbörande utsedda och på karta utmärkta området å den s. k. Borgåsudden mellan sjön Freden och Hammarviken finge upplåtas till städerna Västerås och Köping för inrättande av faktorier och våg för effekter och varor, vilka »enär Strömsholms Slussvärks Canal blifver färdig, der kunna komma, at till vidare transport upläggas.» Därjämte upplåts ett visst markområde till »det av Vesterås magistrat särskilt anmälte Plantage behof».

Nyss omförmälda karta hade 1781 upprättats av lantmätaren Pehr Billschier, och det till städerna upplåtna område utgör enligt därå meddelad beskrivning i areal $14\frac{3}{4}$ tunnland.

Till Kungl. Maj:t inkommo under åren 1922, 1923 och 1924 ett flertal innehavare av tomtlägenheter å det i förenämnda brev den 17 april 1788 avsedda område med ansökningar att med äganderätt förvärva envar den av honom innehavda lägenheten.

I ärendet infordrades genom remisser utlåtanden från vederbörande myndigheter och ämbetsverk, däribland från kammarkollegium, som i utlåtande den 1 oktober 1924 förklarade sig anse tiden vara inne antingen för en avveckling av ifrågavarande gamla rättsförhållande kronan och städerna emellan eller ock för en reglering av detsamma på ny grund. Kollegium ansåg, att vare sig dispositionsfrågan vunne sin lösning efter det ena eller andra av nyssberörda alternativ, förhandlingar om saken borde upptagas med städerna. Dessa förhandlingar liksom ock de rättsliga åtgärder i övrigt, som omständigheterna kunde påkalla för tillvaratagande av kronans rätt med avseende å här ifrågavarande jordegendom, kunde enligt kammarkollegium lämpligen uppdragas åt kollegii advokatfiskalsämbete.

Genom beslut den 5 december 1924 anbefallde Kungl. Maj:t, som fann de sålunda gjorda ansökningarna om rätt till friköp av tomter å Borgås udde icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd, kammaradvokatfiskalsämbetet att, efter förhandlingar med städerna Västerås och Köping i det av kollegium i dess nyssberörda utlåtande föreslagna syfte, vidtaga de åtgärder för tillvaratagande av kronans rätt med avseende å ifrågavarande områden, som kunde påkallas av omständigheterna, varefter advokatfiskalsämbetet hade att, med anmälan om vad av ämbetet i saken åtgjorts, till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till den ytterligare anstalt för områdenas disposition, vartill utgången av förhandlingarna eller de av ämbetet eljest vidtagna åtgärderna kunde föranleda.

Till åttlydnad av nyssnämnda beslut har *kammaradvokatfiskalsämbetet* i skrivelse den 25 februari 1930 meddelat, att ämbetet vid sammanträde med representanter för de båda städerna ävensom med direktionen för Strömsholms nya kanalbolag slutit ett avtal, som av kanalbolaget godkänts den 22 november 1929, av Västerås stad den 28 november 1929 och av Köpings stad den 19 december 1929, av följande lydelse:

»Mellan Kungl. Maj:t och kronan, här nedan kallad kronan, städerna Västerås och Köping, här nedan kallade städerna, samt direktionen för Strömsholms nya kanalbolag, här nedan kallat bolaget, har denna dag träffats följande

Avtal.

1. Städerna avsäga sig från och med den 1 januari 1930 all den städerna, gemensamt eller var för sig, på grund av nådiga brevet den 17 april 1788 till riksrådet och överståthållaren baron Sparre angående plats för faktorierne vid Strömsholm eller eljest nu tillkommande rätt till den

av städerna innehavda mark å Strömsholms kungsladugård vid Borgås udde i Kolbäcks socken av Västmanlands län.

2. Städerna befrias den 1 januari 1930 från samtliga skyldigheter, som på grund av nämnda nådiga brev få anses åligga städerna.

3. Bolaget åtager sig att från och med den 1 januari 1930 ansvara för upprätthållandet av den utav städerna hitintills handhavda hamnrörelsen å ifrågavarande plats i enlighet med nu gällande eller framdeles i vederbörlig ordning meddelade föreskrifter.

4. Kronan upplåter åt bolaget till begagnande från och med förstnämnda dag utan avgift för nyssnämnda hamnrörelses upprätthållande och bedrivande den mark, som å ett av länssarkitekten Magnus Dahlander i Säter i maj 1929 upprättat förslag till styckningsplan för Borgås udde utmärkts med ljusröd färg och siffrorna 2 och 4 i röd färg.

5. Städerna överlåta förstnämnda dag till kronan äganderätten till samtliga för hamnrörelsens bedrivande nu nyttjade anläggningar med allt vad därtill hörer i befintligt skick, dock skola de städerna tillhöriga husbyggnader, vilka äro belägna å den mark, som omförmäles i mom. 4 här ovan, anses tillkomma bolaget med äganderätt, och medger kronan, att nämnda anläggningar må av bolaget utan avgift disponeras för det i samma moment omförmälda ändamål.

6. Kronan överlåter till städerna med full äganderätt att tillträdas förstnämnda dag tomten till det å området befintliga så kallade 'Städernas hus', vilken tomt å Dahlanders sagda förslag angivits med dels ljusbrun dels grön färg och siffra 1 inom det med siffra 3 i röd färg utmärkta kvarteret, skolande städerna själva gälda kostnaderna för tomtens behörliga avskiljande samt för lagfart och andra med äganderättsöverlåtelsen förenade utgifter.

7. Fr. o. m. den 1 januari 1930 äger kronan uppbära all avkomst av ifrågavarande av städerna avstådda mark, såsom från och med nämnda dag till betalning förfallna avgälder med mera.

8. I och med detta avtal skola samtliga rättsförhållanden mellan kronan och städerna, hänförande sig till denna sak, anses slutgiltigt reglerade.

9. Uppstår tvist angående tolkningen av detta avtal, skall tvisten hänskjutas till avgörande av skiljemän, utsedda enligt lagen om skiljemän den 14 juni 1929.

10. Förestående avtal skall i fråga om sin giltighet vara beroende av godkännande av Kungl. Maj:t, städerna och bolaget.

11. Av detta avtal äro fyra exemplar upprättade, av vilka en var av de avtalande parterna erhåller ett.

Stockholm den 28 september 1929.»

Namnunderskrifter.

Departementschefen har i fråga om avtalets innebörd anfört följande.

»Det mellan kammaradvokatfiskalsämbetet å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, städerna Västerås och Köping samt direktionen för Strömsholms nya kanalbolag träffade avtal avser att ersätta en av äldre tiders samhällsförhållanden betingad nyttjanderättsupplåtelse med en uppgörelse, som formellt och reellt bättre motsvarar tidens krav. De upppoffringar, staten underkastar sig genom upplåtelse av nyttjanderätt samt avstående av äganderätt till viss mark, synas ej vara större, än att de uppvägas av fördelarna för det allmänna av de ifrågavarande förhållandenas reglering i godo. I sådant avseende är att märka, att ansvaret för hamn- och kanalrörelsen förenas på en hand hos kanalbolaget; att kronan blir ägare av samtliga nämnda städer hittills tillhöriga, för hamnrörelsens bedrivande nu nyttjade anläggningar med allt vad därtill hörer med de i avtalet angivna undantag; att kronan får uppbära all avkomst av ifrågavarande av städerna avstådda mark; samt att rättsliga förutsättningar skapas för en tidsenlig planering av området, avsöndring av tomter till egna hem samt ett mera tillfredsställande bebyggande, än vad de osäkra rättsförhållandena hittills medgivit.

I betraktande särskilt av den i punkt 6 av avtalet nämnda upplåtelse av viss tomt med äganderätt torde riksdagens medgivande erfordras för avtalets godkännande.

Avtalets bestämmelser föranleda icke någon erinran från min sida.»

Även utskottet anser det vara fördelaktigt, att en reglering av ifrågavarande gamla rättsförhållanden mellan kronan och de båda städerna nu äger rum, och utskottet har intet att erinra mot bestämmelserna i avtalet.

Utskottet.

Utskottet hemställer fördenskull,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Stockholm den 24 mars 1931.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 35.